

MUSEETS ERHVERVELSER

September 1963 - september 1964

VED VESTERVIG og ved Visby er der foretaget udgravninger af bopladser i det forløbne år af henholdsvis Nationalmuseet og af seminarieelever fra Nr. Nissum seminarium under ledelse af seminarieadjunkt Rosenstand. Bopladser fra oldtiden er meget talrige her i Thy, og for største delens vedkommende venter de på at blive undersøgt. Hvert år dukker der nye op. Der er én i Sårup i Ræer sogn, hvor der sidste år blev fundet en mængde lerkarskår ved vejarbejde, og i Fredskilde, hvorfra museet også har modtaget en masse skår, er der formodentlig en stor boplads. En tredje boplads findes på gårdejer J. Kusk Kristensens jord i Skårup. Marken har fra gammel tid haft navnet Sundby toft, og den mulighed er ikke udelukket, at man her står over for en by, der er forsvundet. Endelig kan nævnes terrænet omkring Kæret gamle skole vest for Bulbjerg. Stedet er på ingen måde undersøgt - blot løseligt "set på". Der fandtes en stensætning - måske en grav - hvor ejeren, Kr. Pedersen, havde fundet potteskår af ubestemmelig art samt en knusesten. I nærheden var fundet to kværnsten. Ejeren oplyste, at der nordvest for hans gård fandtes pletter, hvor bevoksningen var anderledes farvet end det omgivende land. Det drejede sig om temmelig store pletter, der kunne minde om hustomter. Kr. Pedersen havde gravet ned i en af pletterne og fundet et lerkar. Det var imidlertid blevet smidt væk.

Er således fundstederne fra oldtiden talrige, er museets erhvervelser mindre omfattende. I foråret fik vi en lille lerkrukke med brændte ben, men uden gravgaver, fra gårdejer Aage Houe, Flovlev. Den fandtes i en overpløjet høj på marken, men der var ingen sten og ikke spor af grav eller stensætning.

I november 1963 stødte gårdejer Laurids Skaarup, Ginnerup, under pløjning på sin mark på nogle sten. Dagen efter undersøgte han og hans søn stedet og fandt en stenboks, der indeholdt nogle lerkar. Thisted museum blev underrettet, og Per Boe, som adskillige gange har hjulpet museet, når det kneb for den faste stok, tog ud og undersøgte sagerne. Laurids Skaarup har tidligere fundet sten i nærheden af den afdækkede grav, og sandsynligheden taler for, at der findes flere grave på samme mark. Den ligger 4-500 m fra jernalderbopladsen i Ginnerup, så man behøver ikke megen fantasi for at forestille sig, at beboerne af den gamle landsby her har haft deres gravplads. Fundet fra graven omfattede et lille lerkar med hank, et større lerkar med rester af øre og to bunde til lerkar. Karrene er skænket til Thisted museum. Ved samme lejlighed fik Per Boe en slangeformet sølvfingerring, som var fundet på marken for nogle år siden. Den har 2²/₃ vindinger og er ornamenteret på hals og halespids. Stykket er danefæ og blev indsendt til Nationalmuseet, der har oplyst, at ringen er uden sidestykke her i landet. Det er sandsynligt, at det er romersk arbejde.

Fra nyere tid:

Billeder er skænket af Gunhild Andersen, Kbh., Dorthea Hessellund, Skyum, frk. Hesselbjerg, Vestergade,

isenkræmmer O. Tachau, Kbh., Johan Galster (radering, Thisted kalkværk 56) og boet efter fru Anna Margrethe Hammann (Marius Hammanns billede af hans fader, den gamle karetmager i Thisted).

Andre genstande er skænket af:

Fru Hvelplund, Brund: hvid blondekappe i æske, 2 ørelokker af hår. Fhv. møllebygger Jens Poulsen: 2 store save, gl. alenmål, vereranmedalje, som har tilhørt hans fader, Johan Peder Poulsen, bmd. i Skyum, død 1913.

Skriver, Bedsted: ravbrosche fra ca. 1880.

Fru Knakkegaard-Møller, Strømgade: kjoleliv, 3 veste, lysesstage af træ, termometer til smørkærning.

Genstandene stammer fra Knakkegaard i Skinnerup.

Skipper Søren Madsen: hjemmenvævet bolster til dyne, lås til køjesæk. Anders Pedersen, Heltborg: kanonkugle fra 1811, fundet ved Agger. Fru Johanne Jensen, Vestergade 16: Thisted sangforenings fane.

Gasværksbestyrer Lüth: arkivalier og fotografier fra Thisted gasværk.

Anker Drejer, Villerslev: tregrenet fork, lygte.

Barber H. J. Kjær, Hvidbjerg, Thyholm: et par brune benklæder med skindbesætning.

Fru Marie Nellemann Petersen, Torsted: 5 sorte silketørklæder, ny testamente. Har tilhørt Dorthea Nielsen og Jens Nikolaj Nielsen, Nørhå.

Fru Holm-Andersen, Hurup: drengestøv og brunt tørklæde. Tingene stammer fra Refsbisgård, Hurup. Indbindingsklædet har tilhørt giverens bedstemoder, som kaldte det "bindindkle".

Fru Ragnhild Nielsen, Åbakkevej: prikkemaskine til tegning af broderimønstre. Stammer fra frk. Rasks forretning. Maskinen betjenes med foden ligesom en rok og virker gennem et sindrigt snoesystem.

Købmand N. C. Christensen, Årup: simesnoningsmaskine. Den er fremstillet o. 1880-1890 i Møgelvang ved Sundby af Nicolaj Jensen, som på den tid fabrikerede forskellige landbrugsmaskiner. Den har tilhørt fru Christensens bedstefader, Anders Jensen Bisgaard, som var tækkemand. Man brugte simer (reb af halm) som rækkegarn, til kornbinding, stolesæder, binding af store løb o.m.a. I forrige århundrede sad karlene på gårdene de lange mørke vinteraftener og snoede simer. Det kunne gøres hurtigere med maskinen, men den havde en kort levetid, da simer gik af brug noget efter århundredskiftet.

Svend Gerlach, Willemoesgade, Kbh.: svendebrev for hattemager Peter M. Gjerlach, udstedt 24. okt. 1825 i Ålborg. Peter M. Gjerlach var søn af Matthias Gjerlach, der var født 1770 i Koblenz. Han nedsatte sig som hattemager i Thisted i 1801 og døde 1858. Sønnen Peter var født 1806 og fik altså sit svendebrev som hattemager i 1825. Han deltog i krigen 1848-50 som underofficer og blev i hæren som commandersergeant til 1863, da han blev ansat som forvalter for 4 lazaretter i Flensborg. Han døde i Kbh. 1883. Hans broder Matthias Gjerlach efterfulgte faderen som hattemager i

Thisted. Han var medlem af kommunalbestyrelsen i to perioder, og da han døde i 1873, fortsatte hans søn Niels Gjerlach hattenmagerforretningen.

Fru Andersen, Sperringgård: 2 salmebøger og en postille. Postillen er udgivet i 1841 og skrevet af den daværende præst og seminarieførstander i Snedsted, dr. C. P. Brammer.

I 1809 var N. L. C. Benzon blevet præst i Snedsted. Han indsendte forslag om oprettelse af et seminarium i Snedsted på præstegårdens jord, og planen blev realiseret. Den 5. juni 1812 "resolverede" Fr. VI, at der skulle oprettes et seminarium i Snedsted "for indtil 15 Subjekter af Bondestanden". Seminariet blev opført. Det var en stråetækt bygning, 35 alen lang, 12 alen bred, og der var $3\frac{3}{4}$ alen fra gulv til loft. I et af klasselokalerne var der bræddegulv, men ellers var alle gulvene af mursten. Seminariet begyndte d. 5. okt. 1812 med 7 elever. Benzon drev seminariet til 1830, da han afløstes af G. P. Brammer, som med stor dygtighed varetog seminariets interesser, indtil han i 1843 blev udnævnt til biskop over Lolland-Falster stift. 2 år senere blev han biskop i Århus og forblev dér til 1881, da han tog sin afsked. Sammen med hans efterfølger i Snedsted, Ludv. Chr. Müller, blev seminariet flyttet til Ranum 1848, og året efter blev seminariebygningen i Snedsted nedrevet.

Museet har på Bruun Rasmussens auktion købt en tabatiere (snusdåse) af konkyllie med sølvmontering. Mesteren er Niels Klem, der var guldsmed i Thisted 1767-97. I folketællingslisten for 1787 opgives, at han boede i nr. 30 i Store- eller Algade fra Torvet til den store Træbro. Niels Klem var byens eneste guldsmed, men Thisted var også kun en lille by dengang. 1769 var indbyggerantallet 815. Mange af borgerne levede udelukkende af landbrug, og en stor del af kornet blev anvendt til brændevinsbrænding. Største delen af husene var stråetækte og lå øst for kirken omkring bækkens udløb. Over bækken førte den lille træbro (nu Brogade) og den store træbro for enden af Storegade. Havn var der ikke tale om på den tid. "Torvet" er selvfølgelig Storetorv, der dengang ikke var slet så stort som nu, idet kirkegården strakte sig omtrent til midten af torvet, og i den sydlige del (hvor Brinkmanns ejendom lå indtil 1933) lå "Sal Peder Madtzøns Gaard", hvor den daværende amtmand, konferensråd Barthold Hauch, boede.

Boghandler Balleby har foræret museet 2 glasmontrer, der var blevet umoderne i forretningen. Gaven var velkommen, selv om montrerne ikke just er antikviteter.

S. G.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1964, side 471-474).